

Az emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai konferencia dokumentuma

EURÓPAI BIZTONSÁGI ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉRTEKEZLET

Az EBEÉ emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai konferenciájának dokumentuma (Koppenhága, 1990. június 29.)

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) résztvevő államai, az Amerikai Egyesült Államok, Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehszlovákia, Dánia, az Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Írország, Izland, Jugoszlávia, Kanada, Lengyelország, Liechtenstein, Luxemburg, Magyarország, Málta, Monaco, a Német Demokratikus Köztársaság, a Német Szövetségi Köztársaság, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, San Marino, Spanyolország, Svájc, Svédország, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, Törökország és a Vatikán képviselői 1990. június 5-29. napjáig összeültek Koppenhágában az EBEÉ emberi dimenzióval foglalkozó konferenciájára vonatkozóan az EBEÉ bécsi utótalálkozója záródokumentumában foglalt rendelkezéseknek megfelelően.

Albánia képviselője megfigyelőként vett részt a találkozón.

A résztvevő államok nagy meglepedéssel üdvözik az alapvető politikai változásokat, amelyek az EBEÉ emberi dimenzióval foglalkozó konferenciájának 1989-ben Párizsban tartott első találkozója óta Európában bekövetkeztek. Rámutattak, hogy az EBEÉ folyamat jelentősen hozzájárul ezen változásokhoz, s hogy ezek a fejlemények pedig nagyban előmozdították a Záróokmány és a többi EBEÉ okmány rendelkezéseinek megvalósítását.

Elismerik, hogy a plurális demokrácia és a jog uralma lényeges az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletének, az emberi kapcsolatok fejlődésének és egyéb kapcsolódó humanitárius jellegű kérdések megoldásának biztosítása szempontjából. Ezért üdvözik minden résztvevő állam által kifejezett elkötelezettséget a demokrácia és a politikai pluralizmus eszméi iránt, valamint közös elhatározásukat a szabad választásokon és a jog uralmán alapuló demokratikus társadalmak felépítésére.

A koppenhágai találkozón a résztvevő államok felülvizsgálták az emberi dimenzió terén vállalt kötelezettségeik megvalósítását. Megállapították, hogy az EBEÉ dokumentumok idevágó rendelkezéseiben foglalt elkötelezettségek teljesítésében alapvető javulás mutatható ki a párizsi találkozó óta. Azonban kifejezték azon véleményüket is, hogy további lépések szükségesek az emberi dimenzióra vonatkozó elkötelezettségek teljes körű megvalósítása érdekében.

A résztvevő államok kifejezik meggyőződésüket, hogy az emberi jogok és alapvető szabadságok tisztelete, valamint a plurális demokrácián és a jog uralmán alapuló társadalmak fejlődése a haladás előfeltétele a béke, biztonság, igazságosság és együttműködés tartós rendjének felállítása során, amelyet Európában megvalósítani törekednek. Ezért megerősítik elkötelezettségüket, hogy teljes körűen megvalósítják a Záróokmány és az emberi dimenzióra vonatkozó többi EBEÉ dokumentum minden rendelkezését, valamint vállalják, hogy építenek az általuk elért haladásra.

Elismerik, hogy az egymás közötti együttműködés, valamint a személyek, csoportok, szervezetek és intézmények aktív bevonása lényeges a közös céljaik irányába történő folyamatos haladás biztosítása szempontjából.

Az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának és élvezetének erősítése, az emberi kapcsolatok fejlesztése és a kapcsolódó humanitárius jellegű kérdések megoldása érdekében a résztvevő államok megegyeznek az alábbiakban:

I

1. A résztvevő államok kifejezik meggyőződésüket, hogy az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme és előmozdítása a kormányzás egyik alapvető célja, és megerősítik, hogy ezen jogok és szabadságok elismerése a szabadság, az igazságosság és a béke alapját képezi.
2. Szilárd elhatározásuk az igazságosság azon alapelveinek támogatása és előmozdítása, amelyek a jog uralmának alapját alkotják. Úgy tartják, hogy a jog uralma nem pusztán formai legalitást jelent, amely biztosítja a rendszerességet és állandóságot a demokratikus rend elérésében és megerősítésében, hanem az emberi személyiség legmagasabb értékének elismerésén és teljes elfogadásán alapuló, valamint a legteljesebb kifejeződésének keretet nyújtó intézmények által biztosított igazságosságot.
3. Megerősítik, hogy a demokrácia a jog uralmának nélkülözhetetlen eleme. Elismerik a pluralizmus fontosságát a politikai szervezetek tekintetében.
4. Megerősítik, hogy tiszteletben tartják egymás jogát, hogy – a nemzetközi emberi jogi normáknak megfelelően – szabadon megválasszák és fejlesszék politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális rendszerüket. Ezen jog gyakorlása során biztosítják, hogy törvényeik, szabályaik, gyakorlatuk és politikájuk megfeleljen nemzetközi jogi köteleességeiknek és összhangba kerüljön az Alapelvekről szóló Nyilatkozat rendelkezéseivel és egyéb EBEÉ kötelezettség-vállalásokkal.
5. Ünnepelesen kinyilvánítják, hogy az igazságosság azon elemeihez, amelyek a veleszületett méltóság és az ember egyenlő és elidegeníthetetlen jogai teljes körű kifejeződése szempontjából alapvető fontossággal bírnak, a következők tartoznak:
 - 5.1. a szabad választások, amelyeket ésszerű időközönként tartanak titkos szavazással, vagy egyenértékűen szabad szavazási eljárással olyan körülmények között, amelyek a gyakorlatban biztosítják a választók véleményének szabad kifejeződését képviselőik kiválasztása terén;
 - 5.2. a kormányzati forma, amely jellegében képviseli, és amelyben a végrehajtó hatalom felelős a választott törvényhozásnak vagy a választóknak;
 - 5.3. a kormányzat és a közhatalóságok köteleessége, hogy betartsák az alkotmányt és a jognak megfelelő módon járjanak el;
 - 5.4. az állam és a politikai pártok közötti világos elkülönülés; különösen a politikai pártok és az állam összeolvadásának megelőzése;
 - 5.5. a kormányzati és közigazgatási, valamint az igazságszolgáltatási tevékenységet a jog által meghatározott rendszernek megfelelően gyakorolják; ezen rendszer tiszteletét biztosítani kell;
 - 5.6. a fegyveres erők és a rendőrség a polgári hatóságok ellenőrzése alatt állnak és annak felelősek;
 - 5.7. az emberi jogokat és alapvető szabadságokat a törvény biztosítja a nemzetközi jogi köteleességeknek megfelelően;
 - 5.8. a nyilvános eljárás alapján elfogadott törvényeket, valamint a rendeleteket nyilvánosságra hozzák, ami alkalmazhatóságuk feltétele; ezek szövegei mindenki számára hozzáférhetőek;
 - 5.9. minden személy egyenlő a törvény előtt és bármilyen megkülönböztetés nélkül a törvény egyenlő védelmére jogosult. Ebben a tekintetben a jog megtilt minden megkülönböztetést és minden személynek egyenlő és hatékony védelmet biztosít bármilyen alapon történő megkülönböztetés ellen;
 - 5.10. mindenki hatékony jogorvoslati eszközzel rendelkezik a közigazgatási döntésekkel szemben az alapvető jogok tiszteletben tartása és a jogi integritás biztosítása érdekében;
 - 5.11. az egyén elleni közigazgatási határozatokat teljes körűen indokolni kell és – szabályként – meg kell jelölni a rendelkezésre álló szokásos jogorvoslatokat;
 - 5.12. biztosítják a bírói függetlenséget és az igazságszolgáltatás pártatlan működését;

- 5.13. az ügyvédek függetlenségét elismerik és védik, különösen a kiválasztás és a gyakorlat feltételei tekintetében;
- 5.14. a büntetőeljárásra vonatkozó szabályok világos hatásköri meghatározást tartalmaznak a vádemelés, valamint a vádemelést megelőző és azt követő intézkedések vonatkozásában;
- 5.15. a bűnvádi eljárás alapján letartóztatott vagy fogva tartott személynek joga van, hogy letartóztatása vagy fogva tartása jogszerűségének meghatározása érdekében azonnal bíró vagy a jog által ezen funkció gyakorlására felhatalmazott egyéb tisztviselő elé állítsák;
- 5.16. Az ellene felhozott büntetőjogi vádak illetve polgári jogi jogai és kötelezettségei elbírálása során mindenkinek joga van e törvény által létrehozott illetékes, független és pártatlan bíróság előtti méltányos és nyilvános tárgyaláshoz;
- 5.17. minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van, hogy személyesen védekezzen, vagy általa választott védő gyors segítségét igényelje, s ha nem állnak rendelkezésre megfelelő eszközök a védő díjazására, ingyenesen rendeljenek ki számára ügyvédet, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt megkívánják;
- 5.18. senki ellen nem emelhető vád, senki nem állítható bíróság elé és nem ítéltető el olyan cselekmény miatt, amelyre vonatkozóan nincs törvényes rendelkezés, és amelynek elemei nincsenek világosan és pontosan meghatározva;
- 5.19. mindenki ártatlannak tekintendő, amíg bűnösségét a törvénynek megfelelően be nem bizonyították;
- 5.20. figyelemmel a nemzetközi jogi okmányok fontos hozzájárulására a jog uralmához nemzeti szinten, a résztvevő államok megerősítik, hogy megfontolják a Polgári és politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmányához, a Gazdasági, szociális és kulturális jogok Nemzetközi Egyezségokmányához és más idevágó nemzetközi okmányokhoz történő csatlakozást, ha még nem tették volna meg;
- 5.21. a hazai jogorvoslatok kiegészítése és a résztvevő államok által vállalt nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartásának jobb biztosítása végett a résztvevő államok megfontolják csatlakozásukat az emberi jogok védelmét érintő regionális és globális nemzetközi jogi egyezményekhez, például az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez vagy a Polgári és politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmánya Fakultatív Jegyzőkönyvéhez történő csatlakozást, amelyek az egyének nemzetközi szervekhez folyamodásának eljárási rendjéről rendelkeznek.

6. A résztvevő államok kinyilvánítják, hogy a nép időszakos és általános választások útján, szabadon és tisztességesen kifejezett akarata minden kormányzat hatalmának és legitimitásának alapja. A résztvevő államok ennek megfelelően tiszteletben tartják állampolgáraik jogát, hogy – akár közvetlenül, akár tisztességes választási eljárás során az általuk szabadon választott képviselők útján – részt vegyenek országuk kormányzásában. Elismerik kötelezettségüket, hogy törvényeiknek, nemzetközi emberi jogi kötelezettségeiknek és nemzetközi elkötelezettségeiknek megfelelően oltalmazzák és védelmezzék a nép akaratán keresztül szabadon megvalósított demokratikus rendet az olyan személyek, csoportok vagy szervezetek tevékenységével szemben, amelyek ezen rend vagy egy másik résztvevő állam ilyen rendje megdöntésére irányuló terrorizmust vagy erőszakot alkalmaznak, illetve nem mondanak le annak alkalmazásáról.

7. Annak biztosítása érdekében, hogy a kormányzat hatalmának alapjául a nép akarata szolgáljon, a résztvevő államok:

- 7.1. a törvény által meghatározott módon, ésszerű időközönként szabad választásokat tartanak;
- 7.2. lehetővé teszik, hogy – a nemzeti törvényhozásnak legalább az egyik kamarájában – minden helyért népi szavazás során szabadon küzdjenek meg;
- 7.3. a felnőtt állampolgároknak általános és egyenlő választójogot biztosítanak;

7.4. biztosítják, hogy a szavazatok leadása titkos szavazással vagy ezzel egyenértékűen szabad szavazási eljárásban történjen, valamint hogy azokat becsületesen számolják össze és közölgék a hivatalos eredmény nyilvánosságra hozatalakor;

7.5. tiszteletben tartják az állampolgárok politikai vagy közhivatali tisztségek betöltésére vonatkozó jogát – egyénileg vagy politikai pártok, szervezetek képviselőiként – megkülönböztetés nélkül;

7.6. tiszteletben tartják az egyének és csoportok azon jogát, hogy teljesen szabadon megalakítsák saját politikai pártjaikat vagy egyéb politikai szervezeteiket, s az ilyen politikai pártoknak és szervezeteknek biztosítják a szükséges jogi garanciákat, hogy lehetővé tegyék számukra az egymással való versengést a törvény előtti és a hatóságok általi egyenlő bánásmód alapján;

7.7. biztosítják, hogy a törvények és a politika működése lehetővé tegye a politikai kampány tisztességes és szabad légkörben történő lebonyolítását, amelynek során sem a közigazgatási tevékenység, sem az erőszak, sem a megfélemlítés nem akadályozza meg a pártokat és a jelölteket, hogy szabadon bemutassák nézeteiket és képességeiket, s amely során a szavazókat nem akadályozzák meg abban, hogy azokat megismerjék és megvitassák, vagy hogy szavazataikat a megtorlástól való félelemtől mentesen adják le;

7.8. biztosítják, hogy semmilyen jogi vagy közigazgatási akadály ne álljon útjában a választási folyamatban részt venni kívánó politikai csoportosulások és egyének számára a médiákhoz való akadálytalan, megkülönböztetés-mentes alapon történő hozzáférésnek;

7.9. biztosítják, hogy a jelölteket, akik megszerzik a törvény által megkívánt szükséges szavazatszámot, megfelelően hivatalba iktassák és azok hivatalban maradhassanak, amíg hivatásviselési idejük lejár vagy a törvény által, a demokratikus parlamentáris és alkotmányos eljárásoknak megfelelően szabályozott egyéb módon véget ér.

8. A résztvevő államok úgy vélik, hogy a megfigyelők – mind a külföldiek, mind a hazaiak – jelenléte erősítheti a választási folyamatot azon államok szempontjából, amelyekben választásokat tartanak. Ezért megfigyelőket hívnak más EBEÉ résztvevő államokból és bármely e minőségben részt venni akaró megfelelő magánintézménytől vagy szervezettől, hogy – a jog által megengedett mértékig – megfigyeljék nemzeti választási eljárásaik folyamatát. Továbbá arra törekednek, hogy lehetővé tegyék a hasonló részvételt a nem-országos szinten tartott választási eljárásokban. Az ilyen megfigyelők vállalják, hogy nem avatkoznak be a választási eljárásba.

II

9. A résztvevő államok megerősítik, hogy:

9.1. mindenkinek joga van a szólásszabadsághoz, beleértve a kommunikációhoz való jogot. Ez a jog magában foglalja a véleményformálást, az információ és eszmék befogadása és átadása szabadságát a közhatóságok általi beavatkozástól mentesen, valamint a határokon való tekintet nélkül. Ezen jog gyakorlása csak olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyeket törvény határoz meg, és amelyek megfelelnek a nemzetközi normáknak. Így például, semmilyen korlátozást nem érvényesítenek bármely fajta dokumentum sokszorosítására szolgáló eszközök igénybevétele és használata tekintetében, amennyiben tiszteletben tartják a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokat, beleértve a kiadói jogot;

9.2. mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez és tüntetéshez. Ezen jogok gyakorlására vonatkozó bármely korlátozást csak törvény határozhat meg a nemzetközi normákkal összhangban;

9.3. biztosítják az egyesülés szabadsága. biztosítják a szakszervezet alapításához való jogot és az ahhoz történő szabad csatlakozás jogát – fenntartva a szakszervezet általános jogát, hogy saját tagságáról határozzon. Ezen jogok kizárják bármely előzetes ellenőrzést. A dolgozóknak – a jog által meghatározott és a nemzetközi normáknak megfelelő korlátozásoktól függően – biztosítják az egyesülési szabadságot, beleértve a sztrájkjogot;

9.4. mindenkinek joga van a gondolat-, a lelkiismeret- és vallásszabadsághoz. Ez a jog magában foglalja a vallás vagy hit megváltoztatásának szabadságát, valamint a vallás vagy hit kinyilvánításának szabadságát – akár egyénileg, akár másokkal közösen, nyilvánosan vagy zártkörűen, istentisztelet, tanítás, gyakorlat vagy megfigyelés útján. Ezen jogok gyakorlása csak olyan korlátozásoknak vethető alá, amelyeket törvény határoz meg, s amelyek megfelelnek a nemzetközi normáknak;

9.5. tiszteletben tartják mindenki jogát, hogy elhagyjon bármely országot, beleértve sajátját is, s hogy visszatérjen saját országába, az állam nemzetközi kötelezségeinek és EBEÉ kötelezettségvállalásainak megfelelően. Ezen jog korlátozása igen ritkán és kivételes esetben kerülhet sor, csak akkor tekinthető szükségesnek, ha valamiféle különös közügyet elégít ki, ha törvényes cél megvalósítását szolgálja, és ezzel a céllal arányos, továbbá ha azzal nem élnek vissza és azt nem alkalmazzák önkényes módon;

9.6. mindenkinek joga van tulajdona önálló vagy másokkal közösen történő élvezetéhez. Senki nem fosztható meg tulajdonától, kivéve közérdekből és a törvényben meghatározott, a nemzetközi kötelezettségvállalásoknak és kötelezségeknek megfelelő feltételek szerint.

10. Megerősítve elkötelezettségüket, hogy hatékonyan biztosítsák az egyén azon jogát, hogy ismerje emberi jogait és alapvető szabadságait, s annak megfelelően cselekedjék, valamint, hogy tevékenyen – egyénileg vagy másokkal közösen – hozzájáruljon azok előmozdításához és védelméhez, a résztvevő államok kifejezik elkötelezettségüket, hogy:

10.1. tiszteletben tartják mindenki jogát, hogy – egyénileg vagy másokkal közösen – szabadon keressen, befogadjon és átadjon nézeteket és információkat az emberi jogokról és alapvető szabadságokról, beleértve az ilyen nézetek és információk terjesztéséhez és nyilvánosságra hozatalához fűződő jogot;

10.2. tiszteletben tartják mindenki jogát, hogy – egyénileg vagy másokkal közösen – tanulmányozza és megvitassa az emberi jogok és alapvető szabadságok betartását, s hogy kifejlessze és megvitassa az emberi jogok védelmére és a nemzetközi emberi jogi normák betartásának jobb eszközeire vonatkozó eszméket;

10.3. biztosítják, hogy az egyének gyakorolhassák az egyesülési jogot, beleértve olyan nem kormányzati szervek alapításához, az azokhoz történő csatlakozáshoz és az azokban való hatékony részvételhez fűződő jogot, amelyek az emberi jogok és alapvető szabadságok előmozdítására és védelmére törekednek, beleértve szakszervezeteket és az emberi jogokat megfigyelő csoportokat;

10.4. az ilyen csoportok és szervezetek tagjai számára megengedi, hogy akadálytalanul csatlakozzanak a nemzetközi szervezetekhez és a hasonló testületekhez a területükön belül és kívül, illetve hogy azokkal érintkezzenek, ilyen csoportokkal és szervezetekkel cseréket bonyolítsanak le, kapcsolatokat tartsanak fenn, és együttműködjenek továbbá, hogy a nemzeti és nemzetközi forrásokból a törvényben meghatározott módon önkéntes pénzügyi hozzájárulásokat kérjenek, kapjanak és használjanak fel az emberi jogok és alapvető szabadságok előmozdítása és védelme céljára;

11. A résztvevő államok továbbá megerősítik, hogy mindenütt, ahol az emberi jogok és alapvető szabadságok megsértésének előfordulását állítják, a rendelkezésre álló hatékony jogorvoslatok magukban foglalják:

11.1. az egyén jogát, hogy megfelelő jogsegélyt kérjen és kapjon;

11.2. az egyén jogát, hogy másoktól segítséget kérjen és kapjon az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme során, valamint hogy segítséget nyújtson másoknak az emberi jogok és alapvető szabadságok védelmében;

11.3. az egyének, illetve a nevükben eljáró csoportok jogát, hogy az emberi jogi visszaélésekről szóló állításukat érintő információk átvételére és megvizsgálására hatáskörrel rendelkező nemzetközi szervekhez forduljanak;

12. A résztvevő államok, nagyobb átláthatóságot kívánva biztosítani a Bécsi Dokumentumban, az EBEÉ emberi dimenziója fejezet alatt vállalt kötelezettségek végrehajtása terén, elhatározzák, hogy bizalomerősítő intézkedésként elfogadják a résztvevő államok által küldött megfigyelők és a nem kormányzati szervezetek képviselői, valamint egyéb érdekelt személyek részvételét a bíróságok előtti eljárásokban a nemzeti törvényhozás és a nemzetközi jog rendelkezései szerint; magától értetődő, hogy az eljárás csak a törvényben meghatározott és a nemzetközi jogi köteleességeknek és nemzetközi kötelezettségvállalásoknak megfelelő körülmények esetén folytatható zárt ülésben.

13. A résztvevő államok elhatározzák, hogy különös figyelmet fordítanak a gyermekek jogainak elismerésére, polgári jogaira és egyéni szabadságaira, gazdasági, szociális és kulturális jogaira, valamint az erőszak és kizsákmányolás minden formájával szembeni különleges védelemhez való jogára. Megfontolják a Gyermekek jogairól szóló Egyezményhez történő csatlakozást, ha még nem tették volna meg, amelyet 1990. január 26. napján nyitottak meg az államok általi aláírásra. Hazai törvényhozásukban elismerik a gyermek jogait, oly módon, ahogyan azokat azok a nemzetközi megállapodások erősítik meg, amelyeknek részesei.

14. A résztvevő államok megállapodnak, hogy – országaikon belül – ösztönzik a más résztvevő államokból származó diákok és oktatók, beleértve a szakmai és technikai tanfolyamokon résztvevő személyek képzése feltételeinek kialakítását. Továbbá megállapodnak, hogy előmozdítják a fiatalok külföldre utazását országukból avégett, hogy más résztvevő államokban oktatásban vegyenek részt, valamint hogy e célból ösztönzik – adott esetben – kétoldalú és többoldalú intézményeik, szervezeteik és oktatási létesítményeik között.

15. A résztvevő államok oly módon járnak el, hogy kötelezővé tegyék az elítélt személyek átadását, valamint ösztönzik azon résztvevő államokat, amelyek nem részesei az elítélt személyek átadásáról szóló Egyezménynek, amelyet 1983. november 21. napján írtak alá Strasbourgban, hogy fontolják meg az Egyezményhez történő csatlakozást.

16. A résztvevő államok:

16.1. Újból megerősítik elkötelezettségüket, hogy megtiltják a kínzás és egyéb kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód avagy büntetés alkalmazását, hogy hatékony törvényhozási, igazgatási, bírói és egyéb intézkedéseket tesznek az ilyen gyakorlatok megelőzésére és megbüntetésére.

tésére, hogy megvédi az egyéneket bármely olyan pszichiátriai vagy orvosi gyakorlattól, amely sérti az emberi jogokat és alapvető szabadságokat, valamint hogy hatékony intézkedéseket tesz az ilyen gyakorlatok megelőzésére és megbüntetésére;

16.2. Fontolóra veszik – sürgős intézkedésként – a kínzás vagy más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni Egyezményhez történő csatlakozást, ha még nem tették volna meg, valamint az Egyezmény 21. és 22. cikke alapján a Kínzás Elleni Bizottságot megillető hatáskörök elismerését, illetve a 20. cikk alapján a Bizottság hatáskörére vonatkozó fenntartások visszavonását;

16.3. Hangsúlyozzák, hogy semmilyen kivételes körülményre nem lehet hivatkozni a kínzás igazolása végett, legyen az hadiállapot, háborús fenyegetés, belső politikai egyensúlyhiány vagy bármilyen más társadalmi szükséghelyzet;

16.4. biztosítják, hogy a kínzás elleni tilalomra vonatkozó oktatást és tájékoztatást teljes körűen belefoglalják a rendfenntartó erőkhöz – polgári vagy katonai – tartozó személyzet, az orvosi személyzet, a köztisztviselők és egyéb olyan személyek képzésébe, akik kapcsolatba kerülhetnek a letartóztatás, őrizetbe vétel vagy bebörtönzés bármely formájának alávetett egyén őrizetével, kihallgatásával vagy bánásmódjával;

16.5. a kínzás bármely esetének megelőzése érdekében rendszeres felülvizsgálat alatt tartják a kihallgatási szabályokat, utasításokat, módszereket és gyakorlatokat, valamint a joghatóságuk alatti bármely területen a letartóztatás, fogva tartás vagy bebörtönzés bármely formájának alávetett személyek őrizetére és bánásmódjára vonatkozó intézkedéseket;

16.6. az EBEÉ emberi dimenziójára vonatkozó kötelezettségvállalások hatékony végrehajtására elfogadott intézkedéseknek és eljárásoknak megfelelően kivizsgálás és megfelelő intézkedések tétele szempontjából elsőbbséggel kezelnek a hivatalos csatornákon keresztül tudomásukra hozott vagy egyéb megbízható információs forrásból származó, kínzásra és egyéb embertelen vagy megalázó bánásmódra vagy büntetésre vonatkozó minden esetet;

16.7. eljárásuk során abból a felfogásból indulnak ki, hogy a kínzásnak és más embertelen vagy megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetett egyének életének és biztonságának megőrzése és biztosítása az egyetlen kritérium a megfelelő jogorvoslati intézkedés megtételekor biztosítandó sürgősség és elsőbbség meghatározása során; ezért a kínzás és egyéb embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés bármely esetének valamely más nemzetközi szerv vagy mechanizmus keretében történő kivizsgálására nem lehet hivatkozni az EBEÉ emberi dimenziójára vonatkozó kötelezettségvállalások hatékony végrehajtása érdekében elfogadott intézkedéseknek és eljárásoknak megfelelő kivizsgálásától és a helyénvaló intézkedés megtételétől való tartózkodás okaként.

17. A résztvevő államok:

17.1. emlékeztetnek a Bécsi Záródokumentumban vállalt azon kötelezettségükre, hogy a halálbüntetés kérdését vizsgálódásuk alatt tartják és együttműködnek a megfelelő nemzetközi szervezeteken belül;

17.2. ebben az összefüggésben emlékeztetnek a Polgári és politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmányának a halálbüntetés eltörlését célzó második Fakultatív Jegyzőkönyvének az Egyesült Nemzetek Közgyűlése általi, 1989. december 15. napján történő elfogadására;

17.3. tudomásul veszik a halálbüntetés alkalmazására vonatkozó korlátozásokat és biztosítékokat, amelyeket a nemzetközi közösség elfogadott, különösen a Polgári és politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 6. cikkét;

17.4. tudomásul veszik az emberi jogok és szabadságok védelméről szóló európai Egyezménynek a halálbüntetés eltörlésére vonatkozó hatodik kiegészítő Jegyzőkönyvét;

17.5. tudomásul veszik számos résztvevő államnak a közelmúltban a halálbüntetés eltörlése irányában tett intézkedéseit;

- 17.6. tudomásul veszik több nem-kormányzati szervezetnek a halálbüntetés kérdésével kapcsolatos tevékenységét;
- 17.7. az emberi dimenzióval foglalkozó konferencia keretében információt cserélnek a halálbüntetés eltörlésének kérdéséről és azt vizsgálódásuk alatt tartják;
- 17.8. a nyilvánosságot tájékoztatják a halálbüntetés alkalmazására vonatkozó adatokról.

18. A résztvevő államok:

- 18.1. tudomásul veszik, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretében az Emberi Jogok Bizottsága elismerte mindenki jogát a katonai szolgálat lelkiismereti okok miatt történő megtagadásához;
- 18.2. tudomásul veszik számos résztvevő államnak a közelmúltban tett azon intézkedéseit, amelyek alapján engedélyezik a kötelező katonai szolgálat alóli felmentést lelkiismereti okokra való hivatkozással;
- 18.3. tudomásul veszik több nem-kormányzati szervezetnek azon tevékenységét, amely a kötelező katonai szolgálat lelkiismereti okok miatti megtagadását érinti;
- 18.4. egyetértenek abban, hogy megfontolják az alternatív szolgálat különböző formáinak bevezetését – ha még nem tették volna meg – amelyek összhangban vannak a lelkiismereti kifogás okai-val, és amelyek jellegük alapján nem-fegyveres vagy polgári szolgálatnak minősülnek, s elrendelésük a köz érdekét szolgálja és nem büntető jellegűek;
- 18.5. a nyilvánosságot tájékoztatják az adott kérdéstről;
- 18.6. az emberi dimenzióval foglalkozó konferencia keretében megfontolás alatt tartják azon egyéneknek a kötelező katonai szolgálat alól történő felmentésének kérdéseit, akik a fegyveres szolgálatot lelkiismereti okokra hivatkozva tagadják meg, és információt cserélnek ezen kérdésekről.

19. A résztvevő államok megerősítik, hogy a szabadabb mozgás és kapcsolatok az állampolgáraik között fontosak az emberi jogok és alapvető szabadságok védelme és előmozdítása szempontjából. Biztosítják, hogy a területükre való belépésre vonatkozó politikájuk teljes összhangban legyen a Záróokmány, a Madridi Záródokumentum és a Bécsi Záródokumentum idevágó rendelkezéseiben foglalt célokkal. Miközben megerősítik elhatározásukat, hogy nem állnak el az EBEÉ dokumentumokban foglalt kötelezettségvállalásuktól, vállalják hogy teljes körűen megvalósítják és javítják az emberi kapcsolatok terén fennálló jelenlegi kötelezettségeiket mind kétoldalú, mind többoldalú alapon. Ebben az összefüggésben:

- 19.1. arra törekednek, hogy a területükre való belépést érintő eljárásokat, beleértve a vízumok és útlevélek kibocsátását és a vámellenőrzést, jóhiszeműen és indokolatlan késedelem nélkül valósítsák meg. Ahol szükségszerű, megrövidítik a vízum-határozatokra várás idejét, valamint egyszerűsítik a gyakorlatot és csökkentik a vízumkérelmekkel kapcsolatos adminisztratív követelményeket;
- 19.2. A vízumkérelmek során biztosítják, hogy ezt a lehető leggyorsabban lebonyolítsák avégett, hogy megfelelően figyelembe vegyék – többek között – a fontos családi, személyi vagy szakmai szempontokat, különösen a sürgős humanitárius természetű ügyekben;
- 19.3. erőfeszítéseket tesznek, hogy szükség esetén a vízumkérelmekkel kapcsolatban kirótt díjakat a lehető legalacsonyabb szintre csökkentsék.

20. A személyek megnövekedett mozgása következtében felmerülő problémák kezelése során az érintett résztvevő államok tárgyalásokat folytatnak, s – ahol helyénvaló – együttműködnek.

21. A résztvevő államok a konzuli kérdések megvitatása céljából szakértői tanácskozás összehívásának megfontolását javasolják a következő EBEÉ utótalálkozón, Helsinkiben.

22. A résztvevő államok megerősítik, hogy a vendégmunkások jogai védelmének és előmozdításának vannak emberi dimenziói. Ebben az összefüggésben:

22.1. egyetértenek, hogy a vendégmunkások jogainak védelme és előmozdítása minden résztvevő államot érintő ügy, s hogy mint ilyen az EBEÉ folyamat keretében kezelendők;

22.2. újból megerősítik elkötelezettségüket, hogy hazai törvényhozásukban teljes körűen megvalósítják a vendégmunkások azon nemzetközi megállapodásokban foglalt jogait, amelyeknek részesei;

22.3. úgy vélik, hogy a vendégmunkások jogait érintő jövőbeli nemzetközi okmányokban figyelembe kell venniük azt a tényt, hogy ez a kérdés mindannyiuk számára fontos;

22.4. kifejezik készségüket, hogy a jövőbeli EBEÉ találkozókön megvizsgálják a vendégmunkások és családjaik jogai további előmozdításának lényeges szempontjait.

23. A résztvevő államok megerősítik a Bécsi Záródokumentumban kifejezett meggyőződésüket, hogy a gazdasági, szociális és kulturális jogok, valamint a polgári és politikai jogok előmozdítása alapvető fontosságú az emberi méltóság és minden egyén jogos törekvéseinek megvalósítása szempontjából. Továbbá megerősítik az európai gazdasági együttműködésről szóló bonni Konferencia dokumentumában vállalt kötelezettségüket, hogy előmozdítják a társadalmi igazságosságot és javítják az élet- és munkafeltételeket. Erőfeszítéseiknek a gazdasági, szociális és kulturális jogok minden megfelelő eszközzel történő teljes körű megvalósításának fokozatos elérése érdekében történő folytatása szempontjából különleges figyelmet fordítanak a foglalkoztatás, lakás, társadalombiztosítás, egészségügy, oktatás és kultúra terén fennálló problémákra.

24. A résztvevő államok biztosítják, hogy a fent felsorolt emberi jogok és alapvető szabadságok gyakorlását nem vetik semmilyen korlátozás alá, kivéve, amelyet törvény határoz meg és amely összhangban van nemzetközi jogi kötelezettségeikkel, különösen a Polgári és politikai jogok Nemzetközi Egyezségokmányával, valamint nemzetközi elkötelezettségeikkel, különösen az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatával. Ezen korlátozások kivételes jellegűek. A résztvevő államok biztosítják, hogy ezen korlátozásokkal ne éljenek vissza, és azokat ne önkényes módon alkalmazzák, hanem olyan módon, hogy biztosítsák ezen jogok hatékony gyakorlását. Egy demokratikus társadalomban ezen jogok és szabadságok bármilyen korlátozásának kapcsolódnia kell az alkalmazandó jog valamely célkitűzéséhez és szigorúan arányosnak kell lennie ezen törvény céljával.

25. A résztvevő államok megerősítik, hogy szükségállapot idején az emberi jogokra és alapvető szabadságokra vonatkozó kötelezettségeiktől való eltérésnek szigorúan a nemzetközi jognak alávetve, különösen azon idevágó nemzetközi okmányok által meghatározott korlátok között kell maradnia, amelyeknek részesei, különösen azon jogok tekintetében, amelyekről nem lehet eltérni.

Továbbá megerősítik, hogy:

25.1. az ilyen kötelezettségektől eltérő intézkedéseket az ezen okmányokban meghatározott eljárási követelményekkel szigorú összhangban kell megtenni;

25.2. a szükségállapot bevezetését hivatalosan, nyilvánosan és a törvény által meghatározott rendelkezéseknek megfelelően kell kihirdetni;

25.3 a kötelezettségektől eltérő intézkedések a helyzet szükségletei által szigorúan megkívánt mértékre korlátozandók;

25.4. az ilyen intézkedések nem lehetnek megkülönböztető jellegűek pusztán a faj, szín, nem, nyelv, vallás, társadalmi eredet vagy kisebbséghez tartozás alapján.

III

26. A résztvevő államok elismerik, hogy egy életerős demokrácia a demokratikus értékeknek és gyakorlatnak a nemzeti élet szerves részekénti létezésétől függ, valamint a demokratikus intézmények széles körétől. Ezért ösztönzik, elősegítik és – ahol helyénvaló – támogatják a gyakorlati együttműködési törekvéseket és az információk, eszmék és szakértelem megosztását egymás között és az egyének, csoportok és szervezetek közötti közvetlen kapcsolatok és együttműködés útján a következőket is magukban foglaló területeken:

- alkotmányjog, reform és fejlődés;
- választási törvényhozás, igazgatás és megfigyelések;
- bíróságok és jogi rendszerek felállítása és igazgatása;
- pártatlan és hatékony közszolgálat kifejlesztése, amelyben a toborzás és előmenetel érdemek elismerésén alapul;
- jogérvényesítés;
- helyi önkormányzat és decentralizáció;
- információhoz jutás és a magánélet védelme;
- politikai pártok és a plurális berendezkedésű társadalmakban betöltött szerepük fejlesztése;
- szabad és független szakszervezetek;
- szövetkezeti mozgalmak;
- szabad egyesületek és közérdekű csoportok egyéb formáinak fejlesztése;
- újságírás, független médiák, intellektuális és kulturális élet;
- demokratikus értékek, intézmények és gyakorlatok tanítása az oktatási intézményekben, valamint a szabad tájékozódás légkörének előmozdítása.

Ezek a törekvések átfoghatják az EBEÉ emberi dimenziójában felölelt együttműködési kört, beleértve a képzést, információk, könyvek és oktatási anyagok cseréjét, együttműködési programokat és terveket, tudományos és szakmai cseréket és konferenciákat, tanulmányi ösztöndíjakat, kutatási ösztöndíjakat, szakértői tanácsadó intézkedéseket, üzleti és tudományos kapcsolatokat és programokat.

27. A résztvevő államok továbbá előmozdítják az emberi jogok és a jog uralma terén független nemzeti intézmények felállítását és erősítését, amelyek gyűjtőpontokként szolgálhatnak az ilyen intézmények közötti összehangoláshoz és együttműködéshez a résztvevő államokban. Javasolják a résztvevő államok országgyűlési képviselői közötti együttműködés ösztönzését, például a létező parlamenti szövetségeken keresztül és – többek között – közös bizottságokon, a parlamenti képviselőket bevonó televíziós vitákon, találkozókön és kerekasztal-tárgyalásokon keresztül. Továbbá ösztönzik a létező intézményeket, mind például az ENSZ rendszerében és az Európai Tanács keretében létező szervezeteket, hogy folytassák és bővítsék az ezen a téren elkezdett munkájukat.

28. A résztvevő államok elismerik az Európai Tanács fontos szakértelmét az emberi jogok és alapvető szabadságok területén és egyetértenek azzal, hogy egyéb további módokat és eszközöket is meg kell vizsgálni, amelyek az Európa Tanács számára lehetővé teszik az EBEÉ emberi dimenziójához történő hozzájárulást. Megállapodnak, hogy ezen hozzájárulás természete tovább vizsgálendő egy jövőbeli EBEÉ fórumon.

29. A résztvevő államok megfontolják szakértők találkozása vagy tanácskozása összehívásának gondolatát, hogy az vizsgálja felül és vitassa meg az életképes demokratikus intézmények előmozdítását és fenntartását célzó együttműködési intézkedéseket a résztvevő államokban, beleértve az emberi jogok és alapvető szabadságok terén a résztvevő államok törvényhozásának összehasonlító tanulmányozását, többek között az Európa Tanács által ezen a téren szerzett tapasztalatokra és a Velencei Bizottság tevékenységére támaszkodva.

IV

30. A résztvevő államok elismerik, hogy a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdések csak a joguralmon és a működő független bírósági rendszeren alapuló demokratikus politikai keretben oldhatók meg kielégítően. Ez a keret teljes körű tiszteletet biztosít az emberi jogok és alapvető szabadságok, az állampolgárok egyenlő jogai és státusza, törvényes érdekeik és törekvéseik szabad kifejezése, valamint azon jogi szabályok végrehajtása iránt, amelyek hatékonyan korlátozzák a kormányzati hatalommal, a politikai pluralizmussal és társadalmi intoleranciával való visszaélést.

Továbbá elismerik a nem-kormányzati szervezetek, beleértve a politikai pártok, szakszervezetek, emberi jogi szervezetek és vallási csoportok fontos szerepét a tolerancia, a kulturális változatosság előmozdításában és a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdések megoldásában.

Továbbá megerősítik, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak tiszteletben tartása – az egyetemesen elismert emberi jogok részeként – fontos tényező a résztvevő államokban a béke, az igazságosság, a stabilitás és a demokrácia szempontjából.

31. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van emberi jogaik és alapvető szabadságaik teljes körű és hatékony gyakorlásához bármilyen megkülönböztetés nélkül és a törvény előtti teljes egyenlőségben.

A résztvevő államok – ahol szükséges – különös intézkedéseket fogadnak el a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek az emberi jogok és alapvető szabadságok gyakorlása és élvezete terén a többi állampolgárral való teljes körű egyenlősége biztosítása céljából.

32. A nemzeti kisebbségekhez tartozás a személy egyéni választása, s az ilyen választásból semmilyen hátrány nem származhat.

A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek joguk van, hogy szabadon kifejezzék, megőrizzék és fejlesszék etnikai, kulturális, nyelvi vagy vallási identitásukat, hogy az akaratuk elleni minden asszimilációs kísérlettől mentesen fenntartsák és fejlesszék kultúrájukat minden tekintetben. Joguk van különösen:

32.1. anyanyelvük szabad használatához a magánéletben és a közéletben;

32.2 saját oktatási, kulturális és vallási intézményeik, szervezeteik és egyesületeik felállításához és fenntartásához, amelyek a nemzeti törvényhozással összhangban önkéntes pénzügyi és egyéb hozzájárulásokra, valamint köztámogatásra tarthatnak igényt;

32.3. vallásuk hirdetéséhez és gyakorlásához, beleértve a vallási anyagok megszerzését, birtoklását és használatát, valamint hogy vallásos oktatási tevékenységüket anyanyelvükön folytassák;

32.4. akadálytalan kapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához az országon belül egymás között, valamint a határokon túl más országok állampolgáraival, akikkel közös etnikai vagy nemzeti származásban, kulturális örökségben vagy vallási hiedelemben osztoznak;

32.5. az információterjesztéshez, az információhoz jutáshoz és az információcseréhez anyanyelvükön;

32.6. országaikon belül szervezetek és egyesületek alakításához és fenntartásához, valamint a nem kormányközi nemzetközi szervezetekben való részvételhez.

A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogaikat egyénileg vagy csoportjuk más tagjaival közösen gyakorolhatják és élvezhetik. A nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek számára semmilyen hátrány nem származhat valamely ilyen jog gyakorlása vagy nem-gyakorlása miatt.

33. A résztvevő államok védik a területükön élő nemzeti kisebbségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitását és megteremtik ezen identitás előmozdításának feltételeit. Ebből a célból megteszik a szükséges intézkedéseket a megfelelő tanácskozások után, beleértve az ilyen kisebbségek szervezeteivel és egyesületeivel való kapcsolatokat, minden állam döntéshozatali eljárásainak megfelelően.

Bármely ilyen intézkedésnek összhangban kell lennie az egyenlőség és diszkriminációmentesség elveivel, az érintett résztvevő állam többi állampolgárára tekintettel.

34. A résztvevő államok arra törekednek, hogy a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek megfelelő lehetősége legyen az anyanyelvük oktatására illetve az anyanyelvükön történő oktatásra – függetlenül az érintett állam hivatalos nyelve vagy nyelvei megtanulásának szükségességétől –, valamint – ahol lehetséges és szükséges – anyanyelvük közhatóságok előtti használatára az alkalmazandó nemzeti törvényekkel összhangban.

Az oktatási intézményekben a történelem és kultúra tanítása szempontjából figyelembe veszik a nemzeti kisebbségek történelmét és kultúráját is.

35. A résztvevő államok tiszteletben tartják a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogát a közügyekben való hatékony részvételhez, beleértve az ilyen kisebbségek identitásának védelmére és előmozdítására vonatkozó ügyekben való részvételt.

A résztvevő államok tudomásul veszik egyes nemzeti kisebbségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásának védelme és feltételeinek megteremtése érdekében vállalt azon erőfeszítéseket, amelyek e célok elérésének egyik lehetséges eszközeként az ilyen kisebbségek speciális történelmi és területi körülményeinek megfelelő helyi vagy autonóm közigazgatás megteremtését célozzák, az érintett állam politikájának megfelelően.

36. A résztvevő államok elismerik a közöttük egyre növekvő alkotó együttműködés különös fontosságát a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdésekben. Az ilyen együttműködés arra törekszik, hogy előmozdítsa a kölcsönös megértést és bizalmat, a baráti és jószomszédi kapcsolatokat, a nemzetközi békét, biztonságot és igazságosságot.

Minden résztvevő állam előmozdítja a kölcsönös tisztelet, megértés, együttműködés és szolidaritás légkörét a területén élő személyek között etnikai vagy nemzeti származás vagy vallás szerinti különbségtétel nélkül, valamint ösztönzi a problémáknak a jog uralma elvein alapuló párbeszéd általi megoldását.

37. Ezen elkötelezettségek egyike sem értelmezhető úgy, hogy az jogot adna az ENSZ Alapokmánya céljaival és elveivel, egyéb nemzetközi jogi kötelezettségekkel vagy a Záróokmány rendelkezéseivel ellentétes tevékenységben való részvételre vagy ilyen cselekmény végrehajtására, beleértve az államok területi integritásának elvét is.

38. A résztvevő államok a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyek jogainak védelmére és előmozdítására irányuló erőfeszítéseik során teljes körűen tiszteletben tartják kötelezettségvállalásaikat a létező emberi jogi egyezmények és egyéb idevágó nemzetközi okmányok alapján és megfontolják a megfelelő egyezményekhez történő csatlakozást, ha még nem tették volna meg, beleértve az egyének panaszjogáról rendelkezőket is.

39. A résztvevő államok szorosan együttműködnek az illetékes nemzetközi szervezetekben, amelyeknek tagjai, beleértve az Egyesült Nemzeteket és az esettől függően az Európai Tanácsot, szem előtt tartva azoknak a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdések tekintetében folyamatban lévő munkájukat.

Megvizsgálják egy szakértői tanácskozás összehívását a nemzeti kisebbségek kérdésének gondos megvitatása céljából.

40. A résztvevő államok világosan és egyöntetűen elítélik a totalitarizmust, a faji és etnikai gyűlöletet, az antiszemitizmust, az idegengyűlöletet és a megkülönböztetést bárki ellen is irányuljon, vala-

mint a vallási és ideológiai alapon történő üldözést. Ebben az összefüggésben elismerik a roma népesség (cigányok) sajátos problémáit is.

Kinyilvánítják határozott szándékukat, hogy növelik az ezen jelenségek minden formája ellen irányuló erőfeszítéseket, s ezért:

40.1. hatékony intézkedéseket tesznek, beleértve az olyan alkotmányos rendszerüknek és nemzetközi kötelességeiknek megfelelő törvények elfogadását, amelyek szükségesek lehetnek, hogy védelmet biztosítsanak a személyek vagy csoportok elleni – nemzeti, faji, etnikai vagy vallási megkülönböztetésen, ellenségességen vagy gyűlöleten alapuló, beleértve az antiszemitizmust is – erőszakra történő felbujtást jelentő bármely cselekmény ellen;

40.2. elkötelezik magukat, hogy megfelelő és arányos intézkedéseket tesznek azon személyek vagy csoportok, valamint tulajdonuk védelmére, amelyek faji, etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásuk miatt megkülönböztetés, ellenségkedés vagy erőszak fenyegetésének vagy ilyen cselekményeknek vannak kitéve;

40.3. alkotmányos rendszerüknek megfelelően hatékony intézkedéseket tesznek nemzeti, regionális és helyi szinten, hogy előmozdítsák a megértést és a toleranciát, különösen az oktatás, kultúra és tájékoztatás terén;

40.4. arra törekednek, hogy biztosítsák, az oktatási tárgyai magukban foglalják a faji előítélet és gyűlölet problémájára, valamint a különböző civilizációk és kultúrák tiszteletének fejlesztésére fordítandó különleges figyelmet;

40.5. elismerik az egyén hatékony jogorvoslatokhoz való jogát és erőfeszítéseket tesznek nemzeti törvényhozásukkal összhangban az érdekelt személyek és csoportok azon jogának elismerésére, hogy bármely megkülönböztetési cselekmény ellen, beleértve a faji jellegű és az idegengyűlöleten alapuló cselekményeket, panaszt kezdeményezzenek és az ilyen panaszt támogassák;

40.6. megfontolják a csatlakozást, amennyiben ezt még nem tették meg, azon nemzetközi okmányokhoz, amelyek a megkülönböztetés problémájára irányulnak, valamint biztosítják az ezekben foglalt kötelezettségek teljes körű teljesítését, beleértve az időszaki jelentések előterjesztésére vonatkozókat is;

40.7. megfontolják továbbá azon nemzetközi mechanizmusok elfogadását is, amelyek az államok és egyének számára megengedik a megkülönböztetéssel kapcsolatos bejelentések nemzetközi szervek elé terjesztését.

V

41. A résztvevő államok megerősítik elkötelezettségüket az EBEÉ emberi dimenziója iránt s arra mint az európai biztonsági és együttműködés kiegyensúlyozott megközelítésének integráns részére külön hangsúlyt helyeznek. Egyetértenek, hogy az EBEÉ emberi dimenzióval foglalkozó konferenciája, valamint a Bécsi Záródokumentumnak az EBEÉ emberi dimenziójáról szóló fejezetében felvázolt, emberi dimenzióval foglalkozó mechanizmusok megmutatták módszertani értéküket a párbeszéd és együttműködés előmozdítása és az idevágó különleges kérdések megoldásában való segítségnyújtás terén. Kifejezik meggyőződésüket, hogy ezeket egy bővülő EBEÉ folyamat részeként folytatni és fejleszteni kell.

42. A résztvevő államok elismerik a Bécsi Záródokumentum EBEÉ emberi dimenziójáról szóló fejezetének 1-4. bekezdéseiben meghatározott eljárások hatékonysága további növelésének szükségességét s ebből a célból elhatározzák, hogy:

42.1. a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb négy hét elteltével írásbeli választ adnak az 1. bekezdés alapján egy másik résztvevő állam által írásban hozzájuk intézett információkérésekre és kifogásokra;

42.2. a 2. bekezdésben említett kétoldalú találkozókra a lehető leghamarabb sort kell keríteni, szabályként a kérelem időpontjától számított három héten belül;

42.3. a 2. bekezdés alapján tartott kétoldalú találkozók során tartózkodnak olyan helyzetek és ügyek említésétől, amelyek nem kapcsolódnak a találkozó tárgyához, kivéve, ha ebben mindkét fél egyetértett.

43. A résztvevő államok megvizsgálták az EBEÉ emberi dimenziójával kapcsolatos kötelezettségvállalások végrehajtásának javítását célzó új intézkedésekre vonatkozó gyakorlati javaslatokat. Ebben a tekintetben megvizsgáltak olyan javaslatokat, amelyek helyzetek és egyes speciális esetek megvizsgálása céljából megfigyelők küldésére, vizsgálatok lefolytatása és javaslatok előkészítése céljából riportörök kinevezésére, az EBEÉ emberi dimenziójával foglalkozó bizottság felállítására, szervezetek és intézmények nagyobb mértékű bevonására, az emberi dimenzióval foglalkozó mechanizmusokra, valamint további kétoldalú és többoldalú erőfeszítésekre vonatkoznak az idevágó kérdések megoldásának előmozdítása érdekében.

Elhatározzák, hogy folytatják az emberi dimenzióval foglalkozó mechanizmusok erősítését célzó ezen és egyéb javaslatok gondos megvitatását a későbbi megfelelő EBEÉ fórumokon, s hogy az EBEÉ folyamat további fejlődésének összefüggésében megfontolják megfelelő új intézkedések elfogadását. Egyetértenek, hogy ezen intézkedéseknek a további hatékony haladást kell szolgálniuk, s erősíteniük kell a konfliktus-megelőzést és a bizalmat az EBEÉ emberi dimenziójának területén.

44. A résztvevő államok képviselői kifejezésre juttatják mély hálájukat Dánia népének és kormányának a koppenhágai találkozó kiváló megszervezéséért és a találkozón résztvevő küldöttekre kiterjesztett meleg vendégszeretetért.

45. A EBEÉ emberi dimenziójával foglalkozó Konferenciára vonatkozóan, az EBEÉ bécsi utótalálkozójának Záródokumentumában foglalt rendelkezéseknek megfelelően a Konferencia harmadik találkozására Moszkvában kerül sor 1991. szeptember 10. napjától október 4. napjáig.